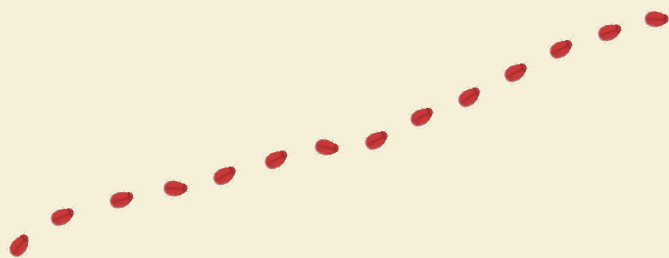

Objudna gäster i hemmet

IDENTIFIERING OCH BEKÄMPNING AV SKADEINSEKTER

INNEHÅLL

	sida
Objudna gäster i hemmet	3
Allmänt	4
Skala och förklaring av beteckningarna	5
Textilskadedjur	6
Vågbandad pälsänger	7
Pälsänger	8
Museiänger	8
Fläskänger	9
Klädesmal	9
Livsmedelsskadedjur	10
Sågtandad plattbagge	11
Svartbrun mjölbagge	11
Rismjölbagge	11
Brödbagge	12
Tysk kackerlacka	12
Indiskt mjölmott	12
Andra skadeinsekter inomhus	13
Silverfisk	13
Svart tuvmyra	14
Faraomyra	15
Bylleänger	15
Stor mjölbagge	16
Daggflugor	17
Ohyra	18
Vägglöss	19
Människolöss	19
Loppor	19

Ombrytning: Jenniina Riekkö

Bilder: Jarmo Holopainen, Seppo Parkkinen och Zoologiska museets insektavdelning

Pärm: Jarmo Holopainen

Översättning: Oy Wortexport Ltd

Tryck: Kopio Niini Oy

2. trycket 12/2010 500 st

OBJUDNA GÄSTER I HEMMET

Sågtandade plattbaggar, indiska mjölmott, tyska kackerlackor – har du besvär med skadedjur?

Insekterna är en oersättlig del av kretsloppet i naturen. Det är först när de tränger in i våra hem som vi uppfattar dem som en plåga. Till de objudna gästerna inomhus i Finland hör inte bara insekter och deras larver utan också råttor och möss.

Till våra vanligaste objudna besökare hör silverfiskar, pälsängrar och myror. En följd av det flitiga resandet och utrikeshandeln är att vi även i våra hem allt oftare får besök av skadedjur från varma länder.

Det är lättare att bekämpa skadedjuren om de först identifieras. I denna broschyr finns bilder som du kan använda som hjälp i identifieringen och anvisningar om hur skadedjuren kan bekämpas.

Helsingfors stads miljöcentral:

Rådgivning om skadedjur i bostäder: tel. (09) 310 15000

(må, on - fr kl. 9 - 12, ti kl. 9 - 15)

Tel. (växel) 09 310 1635

ymk@hel.fi, www.hel.fi/ymk

Besöksadress: Viksbågen 2a

Postadress: PB 500, 00099 Helsingfors stad

ALLMÄNT

Skadeinsekter inomhus är besvär-
liga men oftast kan man bli av med
dem på egen hand. Rättgift och
bekämpningsmedel mot skadein-
sekter kan köpas bland annat på
apotek, i järnhandlar, varuhus och
trädgårdsaffärer.

För mera krävande bekämpningsåt-
gärder är det bäst att anlita exper-
ter. Kontaktuppgifter till företag som
sköter skadedjursbekämpning hittar
du på internet och på telefonkatalo-
gens gula sidor under följande sökord:
skadedjursbekämpning eller ohyrebe-
kämpning (finska term: tuholaiistorjuntaa).

Insektavdelningen vid Naturhistoriska centralmuseet (Zoologiska museet) kan
vid behov hjälpa till med artbestämning av insekter som råkat komma med i
bagaget från utlandet och insekter som lever i naturen. Du måste emellertid i
förväg komma överens om identifieringsuppdraget med museet; växel
(09) 1911 (Helsingfors universitet).

Du kan också identifiera skadedjuren själv med hjälp av Helsingfors stads mil-
jöcentrals webbplats (www.hel.fi/ymk/haittaelaimet) och denna broschyr.

Ansvarsfrågor

Om du förmodar att skadeinsekter inte bara finns i din bostad utan också i an-
dra bostäder i huset, ska du kontakta disponenten.

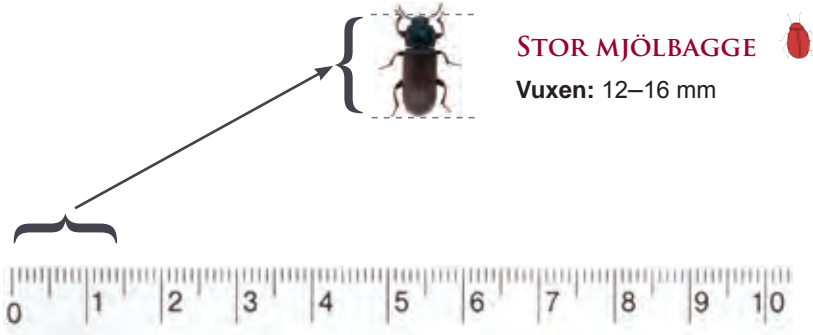
En fastighet, t.ex. ett bostadsaktiebolag, ansvarar för bekämpningen av råttor
och möss på sin tomt och i sina byggnader.

På allmänna områden i Helsingfors, i parker och på gatuområdet, ansvarar
byggnadskontoret för råttbekämpningen.

Om du observerar råttor i parkerna och på gatorna i Helsingfors kan du anmä-
la om saken till byggnadskontorets information, telefon (09) 310 39000,
Norra Magasinsgatan 9, rakennusvirasto@hel.fi.

SKALA OCH FÖRKLARING AV BETECKNINGARNA

Ofarlig

Insektsymbolen i **grönt** anger att arten är helt oskadlig för människor.

Kräver uppsikt

Arterna med **gul** symbol är inte egentliga skadedjur, men deras förekomst kan vara ett tecken på att något är fel, t.ex. lokala fukt- eller mögelskador.

Skadedjur

Den **röda** symbolen anger att djuret är ett skadedjur.

TEXTILSKADEDJUR

Textilskadedjur är benämningen på insekter vilkas larver lever av bl.a. ylle, päls och fjädrar. De tuggar hål i kläder och textilier och biter av trådar. En del av dessa insekter lever också fritt i naturen, så det är helt möjligt att de kan ha kommit in i bostäderna utifrån.

Bekämpning

- Gå igenom alla ställen där insekterna kan tänkas förekomma (skåp, klädkammare, socklar och golvlister). Dammsug överallt och förstör sedan dammsugarpåsen.
- Tvätt i +40...+60°C tar livet av insekterna i alla deras utvecklingsstadium. Djupfrysning (en vecka i -20°C) dödar de flesta av insekterna. Också ett par timmar i en torr, het bastu (+60°C) tar kål på de flesta insekter.
- Töm skåpen helt och börja giftbehandlingen med en skadeinsekts-spray. Gör giftbehandlingen enligt instruktionerna, vänta några dagar och följ med situationen. Om du fortfarande hittar insekter ska behandlingen upprepas. Om "gör-det-själv"-metoder av detta slag inte ger önskat resultat, är det bäst att kontakta disponenten eller ett skadedjursbekämpningsföretag.
- Särskilt kläder av ylle och pälsar som förvaras i källaren, på vinden eller i lagerrum ska helst rengöras före förvaringen, för att sedan hållas t.ex. i en tät plastbox eller -påse.

VÅGBANDAD PÄLSÄNGER

Vuxen: 4–6 mm

Larv: 10–11 mm

De vuxna vågbandade pälsängerna är mörkbruna och på ryggskölden har de ett brett, sågtandat gulaktigt band. På hela ryggen har de en kort men tät päls. Känselfröten är korta och tjockare i spetsen.

Larven är chokladbrun och tvärstrimig. Längst bak har den en borstig tofs.

PÄLSÄNGER

Vuxen: 5 mm

Larv: 10 mm

Den vuxna pälsängern känns igen på de två silvergrå fläckarna på täckvingarna.

Den vågbandade pälsängerns och den pälsängerns larver påminner om varandra.

MUSEIÄNGER

Vuxen: 2–3 mm

Larv: 4–5 mm

Museiängern är en nästan klotformad insekt, vars färgsättning varierar mellan svart och svartbrunt. På täckvingarna och ryggskölden har den små teckningar i grått och gulbrunt.

Larven är ljus brun och täckt av borst. Ett kännetecken är den v-formade tofsen i stjärten.

FLÄSKÄNGER

Vuxen: 6–9 mm

Larv: 12–16 mm

Den vuxna fläskängern är mörkt grå men i täckvingarnas främre del har den ett brett ljusgrått band, med tre mörkgråa prickar på vardera vingen. Prickarna bildar en ojämn tvärgående rad. Känselspröten är små och klubbformiga.

Larven är mörkbrun, hårig och tvärstrimmig. Den påminner rätt mycket om en pälsängers larv. I stjärtspetsen finns två kloliknande, böjda spröt.

KLÄDESMAL

Vuxen: 9–16 mm

Larv: 10–12 mm

Klädesmalen, klädmalen är en liten halmgul fjäril som känns igen på att huvudet är tydligt rostbrunt.

Larven använder fibrer och sin egen avföring för att bygga sig ett rörliknande hölje, som den bär med sig.

LIVSMEDELSSKADEDJUR

Livsmedelsskadedjuren äter livsmedel, eller så förstör de med sin avföring livsmedel som de kommer i kontakt med. Typiska ställen där skadedjur förekommer är knäckebröd, mjöl, kryddor, kex och liknande. Det vanligaste sättet för detta slags skadedjur att komma in i hemmen är att de kommer i livsmedel från affären. När du märker att det finns skadedjur i ett livsmedel du har köpt, så meddela om saken så snabbt som möjligt till den affär som sålt varan.

Om livsmedelsskadedjuren upptäcks snart, är det lätt att bli av med dem. Det brukar normalt räcka med att paketet med innehåll förstörs, om inte insekterna har hunnit sprida sig över till andra livsmedel.

Livsmedelsskadedjur är ganska allmänna, och de är ingenting att bli skrämmd av. De är inte giftiga. Numera sprider de inte heller just sjukdomar, utom tyska kackerlackan, som ibland kan bära på och sprida salmonellasmitta. Den svartbruna mjölbaggan lämnar efter sig ett illasmakande och -lukande sekret som gör att de förorenade livsmedlen är oätliga.

Bekämpning

- Granska alla torra livsmedel, också oöppnade förpackningar. Förstör alla förorenade varor. Om du vill vara säker på att skadedjur inte ska kunna föröka sig i produkter som förefaller rena, kan du djupfrysarna (t.ex. kryddor i påse) i en veckas tid i -20°C .
- Töm de skåp där insekterna påträffats. Dammsug bostaden noga och förstör dammsugarpåsen.
- Håll skåpen tomma och inled giftbehandlingen med aerosol mot skadeinsekter. Följ instruktionerna, håll sedan en paus i ett par dagar och följ med situationen. Upprepa behandlingen om det fortfarande förekommer insekter. Räcker det inte med de åtgärder du kan göra själv, är det dags att kontakta disponenten eller ett skadedjursbekämpningsföretag.
- Ta sen till vana att förvara torra livsmedel i glas- eller plastburkar eller i hela plastpåsar.

SÅGTANDAD PLATTBAGGE

Vuxen: 2,5–3,5 mm

Larv: 3 mm

Vuxna sågtandade plattbaggar är bruna, långsträckta skalbaggar, med sågtandade kanter på främre ryggskölden.

Larverna är ljusa och nästan nakna, bara några tunna hår finns. Inga strån eller utstickande delar i stjärtspetsen.

SVARTBRUN MJÖLBAGGE

Vuxen: 5–6 mm

Larv: ca 10 mm

Den vuxna svartbruna mjölbaggen är svartbrun eller mörkt brun.

Larven är glansig och gulbrun. I stjärtspetsen bär den två vassa, något uppåtböjda "horn".

RISMJÖLBAGGE

Vuxen: 3–4 mm

Larv: 7–8 mm

De vuxna individerna är rödbruna. Annars påminner de om svartbruna mjölbaggar, men de är något mindre.

Larverna är ljusgula och runda. I stjärtspetsen har de två horn, liksom den svartbruna mjölbaggens larver.

BRÖDBAGGE

Vuxen: 3 mm

Larv: 3 mm

Som vuxen är brödbaggen rostbrun och tätt behårad.

Larven är nästan vit och har stjärten böjd i båge.

TYSK KACKERLACKA

Vuxen: 8–13 mm

Den tyska kackerlackan är gulbrun, på främre ryggskölden har den två långsgående bruna streck. Bakkroppen täcks helt av vingarna. Känselspröten är långa och trådlika.

Larverna liknar redan när de kläcks de vuxna djuren, men deras vingar är outvecklade.

INDISKT MJÖLMOTT

Vuxen: 14–20 mm

Larv: ca 10 mm

Det fullvuxna indiska mjölmottet har gulgråa framvingar med vingspetsarna i grant rostrött. Även huvudet är rostrött.

Larven är närmast grå, något genomskinlig, med brunt huvud.

SILVERFISK

Vuxen: ca 12 mm

Silverfisken (kallas också nattsmyg) saknar vingar, den är spolförmig och sil-
verglänsande. Känselspröten är långa och i stjärtspetsen har den tre ganska
långa spröt.

Silverfisken trivs på fuktiga ställen i bostaden, t.ex. i kök, badrum och nära
avloppsbrunnarna. Den kan hålla sig under t.ex. plattor och kakelskivor, gärna
också i de rörkanaler som går mellan bostäderna. Silverfisken rör sig i mörkret
och när man tänder ljuset rusar den snabbt och gömmer sig. Den äter vad
som helst av organiskt ursprung. Bl.a. sätter den i sig tapeter och tapetklister.

Det är rätt allmänt att en och annan silverfisk syns, men blir de många kan
det vara ett tecken på fuktskador i byggnadens strukturer, för silverfisken äter
gärna mögelsvamp och dess mycelier.

Bekämpning

- Håll de våta rummen (badrum, kök etc.) så torra som möjligt. Du kan
t.ex. ta till vana att lämna duscdörren öppen, så torkar duschrummet
bäst. Var noga med tillräcklig ventilation.
- Städa regelbundet. Glöm inte avloppsbrunnarna. Tät omsorgsfullt de
hål där rörledningar går genom väggarna.
- Håll emellanåt kokande vatten i avloppen. Om det behövs kan du an-
vända aerosol mot skadeinsekter, följ instruktionerna noga. Håll sedan
en paus i ett par dagar och följ med situationen. Upprepa behandling-
en om det fortfarande förekommer silverfiskar. Räcker det inte med de
åtgärder du själv kan göra, är det bäst att kontakta disponenten eller
ett skadedjursbekämpningsföretag.

SVART TUVMYRA

Vuxen: ca 4 mm

Den svarta tuvmuran är den av våra myrarter som oftast förekommer även inomhus. Dessa svarta myror visar sig särskilt ofta om våarna och somrarna när de tar sig in i husen på jakt efter ätbart. De svarta tuvmyrornas kolonier är vanligtvis i marken, under stenar och trädgårdsplattor.

Dessa svarta myror gör i allmänhet ingen större skada, om de inte förekommer i stora mängder inomhus. Om deras koloni är i själva husets strukturella delar, behöver du normalt proffshjälp för att få bukt med dem.

Bekämpning

- Ta reda på varifrån myrorna kommer. Myror rör sig vanligen längs speciella invanda myrstigar, så genom att följa med hur de går kan du ofta få reda på stället där de tar sig in och ut. Förstör eventuella förorenade matvaror och förvara de övriga livsmedlen i täta burkar eller påsar.
- Börja giftbehandlingen med insektspray eller någon annan produkt som anges vara mot myror. Det finns också myrbekämpningsmedel för utomhusbruk. De kan efterfrågas i järnhandlar eller i större varuhus. Gör behandlingen enligt anvisningarna på förpackningen. Håll sedan en paus i ett par dagar och följ med situationen. Upprepa behandlingen om det fortfarande förekommer myror. Räcker det inte med de åtgärder du själv kan göra, är det dags att kontakta disponenten eller ett skadedjursbekämpningsföretag.

FARAOMYRA

Vuxen: 1,5–2 mm

Faraomyran har spritts över världen från Afrikas tropiska delar. De här myrorna är små och gulaktiga och man måste titta efter noga innan man ser dem. De kan finnas i stora mängder i en bostad, och oftast har de flera bon. Faraomyrorna trivs utmärkt där det finns jämn värme och fukt, samt vatten och näring till hands. Myrorna äter all slags föda.

När faraomyrorna samlas i elektriska apparater som tv-apparater, datorer eller kaffekokare, kan de orsaka kortslutningar. De tar sig in, också om kanterna är tätade. De trivs med värmen och de söker sig gärna till fjärrvärmekanaler. Längs dem tar de sig lätt från en byggnad till en annan. Bekämpningen av faraomyror är en sak för experter.

Bekämpning

- Kontakta disponenten eller något företag som utrotar skadeinsekter.

BYLLEÄNGER

Vuxen: 2–4 mm

Larv: 5–6 mm

Bylleängerns allmänna färg varierar från mörkbrunt till glänsande svart. Ytan täcks av hår som är dels svarta, dels guldbruna. Täckvingarnas innersta delar har vanligen ett ljusbrunt, ibland gulaktigt snett streck.

Larven är hårig, på ryggsidan ljusbrun och den ser tvärstrimmig ut. Stjärtspetsen har en rätt lång tofs av hårstrån.

OBS!
Äter även
livsmedel

STOR MJÖLBAGGE

Vuxen: 12–16 mm

Larv: ca 30 mm

Stora mjölbaggen är som vuxen storväxt, färgen är svart eller mörkt brun. Den påminner om den svartbruna mjölbaggen, utom att den är mycket större.

Larven är gulbrun och blank. Den är ganska tjock och i stjärten har den två små utstickande tappar.

Den stora mjölbaggen lever i naturen i förmultnande träd, även i fågel- och getingbon och kan ta sig in i husen den vägen.

DAGGFLUGOR

Vuxen: 2–4 mm

Larv: 3 mm

Daggflugorna är små, oftast ljus gulbruna, flygande insekter.

Den mest kända arten är **bananflugan**. En annan nära släkting som påträffas inomhus är **ättiksflugan**.

Daggflugorna får sin näring i form av förskämda vegetabiliska matvaror, särskilt ruttnande frukt. De söker sig också gärna till skvättar av öl eller vin, ketchup, söt sylt, rutten potatis, gurka, köksavfall och ättika.

När dessa flygare förekommer i hushåll kan de ha kommit med frukt som haft flugägg. Dessa ägg är så små att de är svåra att se.

Om somrarna kan också vuxna daggflugor ta sig in genom öppna fönster, och larver kan komma med delvis skämda frukter eller bär.

Daggflugorna förökar sig snabbt, en hona kan lägga upp till 400 ägg i för ändamålet lämpliga matvaror. Larverna växer på några dagar och förpuppar sig. Livslängden, från ägg till vuxen äggläggande individ, är bara 10-14 dagar. Larverna förstör fullständigt det livsmedel som de invaderat.

Bekämpning

- Under flera månaders tid måste all mat som duger åt daggflugorna hållas instängd eller hållas borta.
- Frukt förvaras i påsar.
- Hinken med bioavfall måste tömmas tillräckligt ofta.

OHYRA

Ohyra är benämningen på alla slags insekter som behöver blod i sin näring. Sådana är t.ex. vägglöss, människolöss och loppor. När sådana förekommer i människoboningar har de vanligen kommit med människor, kläder eller stoppade möbler, rentav via fågelbon t.ex. på vinden. Ohyra lever i bostäder, i klädesplagg och på människor i hårbeklädnanden eller på huden. Vanligen leder dålig kroppshygien och dålig städning till bättre betingelser för ohyra. När man påträffar skadeinsekter, ska man vidta omedelbara bekämpningsåtgärder mot dem.

Bekämpning

Vägglöss och loppor

- Om du upptäcker vägglöss eller loppor i din bostad ska du omedelbart kontakta disponenten för att få tag på fackmän som kan påbörja en giftbehandling. Vid behov ska du vända dig till din hälsostation.
- Städa bostaden noga, dammsug också madrasserna och sängarna och tvätta sängkläderna i +60°C. Släng dammsugarpåsen genast.
- Om skadeinsekter inte bekämpas kan de gå vidare till bostaden intill och problemet sprider sig till hela bostadsbolaget.

Löss

- Huvudlössen lever i håret. De behandlas med schampon eller lösningar som fås på apotek. Vid behov ska du vända dig till din hälsostation. Städa bostaden noga, dammsug också madrasserna och sängarna och tvätta sängkläderna i +60°C. Släng dammsugarpåsen genast.
- Klädlössen lever i kläder. Om du upptäcker klädlöss, ska du vända dig till din hälsostation. Städa bostaden noga, dammsug också madrasserna och sängarna och släng dammsugarpåsen genast. Släng också förorenade textilier eller tvätta dem i +60°C. Ta kontakt med disponenten för att få tag på fackmän som kan påbörja en giftbehandling.

VÄGGLÖSS

Vuxen: 5–8 mm

En vuxen vägglus är bred, platt och brunaktig. Vägglöss som inte fått näring på länge är bleka.

I larvstadiet ser de ut som de vuxna, men de är mindre och ljusare.

MÄNNISKOLÖSS

Vuxen: 2,5–3 mm

En vuxen lus saknar vingar. Den är ganska tillplattad, färgen är vit eller grå. Huvudlusen lever bara i huvudhåret. Vid hårstrån, alldeles intill huden fäster den sina knappt 1 mm långa ägg, gnetter. Det är inte känt om huvudlusen sprider sjukdomar, men klädlusen kan sprida fläcktyfus och återfallsfeber. Klädlusen lever i klädesplagg.

LOPPOR

Vuxen: 1–6 mm

Lopporna är glansiga, vinglösa insekter, som lever i däggdjurs och fåglars bon. De är vanligen svarta och tillplattade från sidorna. De är mycket duktiga hoppare.

Loppans larver är vita, de saknar fötter men de har bitande mundelar.

